

ispitni centar

**PRAVA
MJERA
ZNAJANJA**

DRŽAVNO TAKMIČENJE 2022.

SREDNJA ŠKOLA, III i IV RAZRED

ISTORIJA

Autorka/autor testa

Recenzentkinja/recenzent

Podgorica, 20..... godine

UPUTSTVA ZA TAKMIČARE:

- svi takmičare počinju rad na testu u isto vrijeme i u istoj prostoriji,
- svaki takmičar sjedi sam u školskoj klupi,
- test traje sat i po (90 minuta),
- zabranjeno je lažno predstavljanje takmičara,
- zabranjeno je korišćenje mobilnih telefona tokom rada na testu,
- zabranjeno je pričati sa drugim takmičarima dok test traje,
- na klupi takmičar može da ima samo odštampan test sa pitanjima, hemijsku olovku (jednu u rezervi),
- kontrolori na testu mogu takmičarima dozvoliti da na klupi drže flašu sa vodom i papirne maramice ako procijene da je to neophodno,
- test se popunjava isključivo hemijskom olovkom (plavo ili crno mastilo),
- zabranjeno je prepravljavanje već datih odgovora, jednom upisani odgovor ili zaokruženi odgovor ne smije se prepravljati, u slučaju da se to uradi odgovor neće biti priznat,
- prije početka testa kontrolor je dužan da takmičarima saopšti pravila rada na testu i ponašanja u učionici,
- kontrolor upisuje poene i vrši druge intervencije prilikom ocjenjivanja testa hemijskom olovkom (crveno mastilo).

Dragi takmičari,

prije početka izrade testa pažljivo pročitajte svako pitanje, potom ih rješavajte.

Želimo Vam puno uspjeha u radu.

Pitanja za test iz istorije za 2022. godinu.

1. Postepene promjene u shvatanju uloge čovjeka u društvu i iskazani otpor prema srednjovjekovnom pogledu na svijet, širenje pismenosti, razvoj gradova i porast bogatstva u Evropi XIV-XVI v. doveo je do pojave humanizma i renesanse u sjevernoj Italiji. Taj period iznjedrio je brojne kulturne stvaraoce (naučnike, slikare, filozofe, vajara, arhitekta, književnike itd).

Tvoj zadatak je: na linijama upišite imena autora nekih poznatih književnih, filozofsko-političkih i naučnih djela.

- a) *Istorija Firence* **Nikolo Makijaveli**
- b) *Utopija* **Tomas Mor**
- c) *O sastavu ljudskog tijela* **Andreas Vezalijus**
- d) *O kruženju nebeskih tijela* **Nikola Kopernik**

(4 boda)

2. Dopuni tekst tačnim odgovorima:

Naseljenici u graničnom pojasu Habsburške monarhije i Turskog carstva činili su odbrambeni pojas nazvan **Vojna krajina** (1). Za vršenje vojne službe doseljenici su dobijali zemlju i imali status **slobodnih seljaka** (2).

(2 boda)

3. Rastuće podjele između katolika i protestanata dovele su do teških sukoba koji su se odigrali u Francuskoj skoro u čitavom XVI vijeku.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

- a) kako su se nazivali protestanti u Francuskoj? **hugenoti**
- b) koje godine se dogodila "Vartolomejska noć"? **1572.**
- c) koja dinastija je vladala Francuskom u vrijeme "Vartolomejske noći"?
dinastija Valoa
- d) koje godine je usvojen Nantski edikt? **1598.**

(4 boda)

4. Dopuni tražene odgovore:

Formalnim prestankom državne samostalnosti Crne Gore **1499** (1) godine, ulogu centralne zemaljske ustanove, zapravo vrhovno političko tijelo za rješavanje najznačajnijih pitanja crnogorskog društva, preuzeo je **Opštercnogorski zbor** (2). Sastanci su obično održavani u blizini Cetinjskog manastira jednom godišnje na dan kada je i poznati svetac **Petrovdan (priznaje se i: 12 jul)** (3).

(3 boda)

5. "Iako smo kao saveznici pobjedili u velikoj pomorskoj bici zajedničkog protivnika sa Istoka, naše sve veće nesuglasice dovele su do toga da ćemo mi u svoje ime zatražiti mir sa turskim sultanom. Mirom ćemo predati turskom sultanu ostrvo zbog kojeg smo i vodili trogodišnji rat, ali ćemo na taj način dobiti slobodnu trgovinu sa Istokom "

Napomena: iako je tekst izmišljen on govori o stvarnim događajima i sukobima hrišćanske koalicije protiv Turskog carstva u XVI vijeku.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

- gdje se odigrala velika pomorska bitka? **Lepanta**
- koje godine se dogodila bitka? **1571.**
- koja hrišćanska država je prva napustila koaliciju i sklopila mir sa Turskim carstvom? **Venecija (priznaje se i: Mletačka republika)**
- koje veliko ostrvo u Sredozemnom moru je pripalo Turskom carstvu?
Kipar
- ko je bio veliki vezir Turskog carstva u vrijeme ovih događaja?
Mehmed-paša Sokolović

(5 bodova)

6. Period od 1598. do 1613. godine poznat je kao "period samozvanaca" ili period "smutnog vremena" u Rusiji. Unutrašnje borbe za upražnjeni tron bile su žestoke, samozvani carevi su često smjenjivani a jedna susjedna država je vojnim pohodima nametnula svog pretendenta.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

- koja ruska dinastija je prestala da vlada 1598. godine? **Rurikoviča**
- koja susjedna država se direktno umiješala u borbu za presto? **Poljska**
- koja ruska dinastija započinje vladavinu 1613 godine? **Romanov**

(3 boda)

7. U XVI i XVII vijeku Tursko carstvo je imalo snažan feudalni sistem i dobro organizovanu administraciju koja je upravljala carstvom.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama iza rednih brojeva lijeve kolone upiši odgovarajuća početna slova ispred pojmova iz desne kolone da dobiješ tačne odgovore.

Napomena: jedan pojam iz desne kolone je višak

1. muselim (mudir) c	a) veliki zemljišni posjed, sultanov posjed
2. has a	b) mali kovani srebrni novac
3. akča (aspra) b	c) upravnik nahije
4. kadiluk d	d) administrativno-pravna oblast
5. sandžak g	e) zapovjednik vojnog garnizona
6. dizdar e	f) mali zemljišni posjed (višak)
	g) administrativno-teritorijalna oblast

(6 bodova)

8. Za vrijeme vladavine Luja XIV Francuska je vodila veoma aktivnu spoljnu i unutrašnju politiku.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama iza rednih brojeva lijeve kolone upiši odgovarajuća početna slova ispred događaja iz desne kolone da dobiješ tačan hronološki niz:

1. c	a) ukidanje Nantskog edikta
2. e	b) početak rata za špansko nasleđe
3. d	c) početak nizozemskog rata
4. a	d) dobijanje Strazbura i Luksemburga
5. b	e) premještanje dvora u Versaj.

(4 boda)

9. Krajem XVII v. na crnogorskom primorju dolazi do poleta u crkvenom graditeljstvu, kao i u profanom graditeljstvu, i prodora baroka, koji jedino u punom izražaju dolazi u Boki Kotorskoj.

Tvoj zadatak je: napiši tačne odgovore na praznim linijama:

Poznata palata **Bujović** (1) je najznačajnija profana barokna građevina u Perastu i danas se u njoj nalazi muzej. U Kotoru u baroknoj palati **Grgurina** (2) danas se nalazi Pomorski muzej. Godine 1910. na Cetinju je završena zgrada **Vladinog doma** (3) koja je takođe urađena u baroknom stilu.

(3 boda)

10. Kada se apsolutistička monarhija u Francuskoj pretvorila u diktaturu povlašćenih, svi nepovlašćeni slojevi željeli su njenu propast. Država nije uspjela da se izvuče iz finansijskih problema niti da izvrši obećane reforme, što je bio put u nadolazeću revoluciju.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

- na kolika glavna staleža se dijelilo stanovništvo Francuske uoči reovlucije? **3 (tri)**
- koje godine je usvojena "Deklaracija o pravima čovjeka i građanina"? **1789.**
- koje godine je proglašena prva Republika **1792.**
- koja dinastija je zbačena sa prestola proglašenjem Republike? **Burboni**
- koja politička partija ubrzo nakon proglašenja republike zavodi diktaturu? **jakobinci .**

(5 bodova)

11. Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

Odmah po povratku iz Pečuja, gdje je hirotonisan, crnogorski vladika **Danilo I Petrović** (1) započeo je crkvenu i političku djelatnost koja je izazvala podozrenje Turskog carstva. Obnovio je porušeni Cetinjski manastir koji je porušen za vrijeme sukoba u **Morejskom** (2) ratu. Sa ruskim carem **Petrom I Romanovim** (3) sarađivao je na zajedničkim planovima o učešću hrišćana sa Balkana u borbama protiv Turskog carstva podigavši ustanak. Miješanjem Mletačke republike u unutrašnje prilike stvorena je institucija **guvernadurstva** (4) preko koje su Mlečani ostvarivali uticaj na pojedine crnogorske glavare.

(4 boda)

12. Prvim i Drugim srpskim ustankom, srpski narod je krenuo u oslobodilački rat i borbu za nacionalnu nezavisnost protiv Turskog carstva.

Tvoj zadatak je: hronološkim redosledom upiši pored rednih brojeva u lijevoj koloni početna slova ispred događaja iz desne kolone da dobiješ tačan hronološki niz.

1. c	a) pobjede srpskih ustanika na Mišaru i Deligradu
2. f	b) Bukureški mir
3. a	c) dogovor u Orašcu
4. b	d) ubistvo Karađorđa
5. g	e) Akermanska konvencija
6. d	f) pobjeda srpskih ustanika na Ivankovcu
7. e	g) Hadži-Prodanova buna

(6 bodova)

13. Napoleon Bonaparta je vodio brojne osvajačke ratove i pohode ali je i izvršio brojne reforme francuskog društva čime je Francuska postala jednom od najmoćnijih država Evrope i svijeta.

Tvoj zadatak je: nasumično nabrojane događaje poredaj hronološkim redosledom upisujući pored rednih brojeva lijeve kolone početna slova ispred navedenih događaja iz desne kolone da dobiješ pravilan niz:

1. c	a) bitka kod Marenga
2. a	b) konkordat s katoličkom crkvom
3. b	c) mir u Kampoformiju
4. e	d) bitka kod Austerlica
5. d	e) Napoleonov kodeks (zakonik)
6. g	f) bitka kod Smolenska
7. f	g) proglašenje Berlinskog dekreta (uvođenje kontinentalne bokade)

(6 bodova)

14. Tvoj zadatak je: nasumično nabrojane događaje u vrijeme vladavine Petra I Petrovića i Petra II Petrovića-Njegoša poređaj hronološkim redosledom upisujući pored rednih brojeva lijeve kolone početna slova ispred navedenih događaja iz desne kolone da dobiješ pravilan niz

1. **c** a) proglašenje "Stege"
2. **a** b) proglašenje ujedinjenja Crne Gore i Boke,
3. **b** c) pohod Mahmud-paše Bušatlije na Cetinje
4. **f** d) osnivanje štamparije
5. **e** e) ukidanje gubernadurstva
6. **d** f) prisajedinjenje Rovaca i Morače Crnoj Gori
7. **g** g) sklapanje mira sa Ali-pašom Rizvanbegovićem

(6 bodova)

15. Pročitaj tekst: "Neka vladajuće klase drhte pred komunističkom revolucijom. U njoj proleteru nemaju šta da izgube sem svojih okova. A dobiće cio svijet. Proleteru svih zemalja ujedinite se."

Napomena: tekst je dio programskog dokumenta koji je osim poziva proleterima na svjetsku revoluciju istovremeno i program jedne poznate organizacije koja je nešto prije osnovana nego je dokument proglašen i usvojen.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

- a) kako se zove organizacija za koju je ovaj programski dokument napisan?
Savez komunista
- b) kako se naziva programski dokument?
"Manifest Komunističke partije"
- c) koje godine je objavljen i štampan programski dokument? **1848.**
- d) u kojem gradu je osnovana organizacija i objavljen programski dokument?
u Londonu.
- e) na kojem jeziku je napisan programski dokument, koji je kasnije preveden na skoro sve svjetske jezike? **na njemačkom jeziku**

(5 bodova)

16. Pročitaj tekst: "... od prvog dana mjeseca januara sva lica koja se drže kao robovi u nekoj državi ili kraju označenom kao dio te države, jesu i biće zauvijek slobodna, a oni koji ih i poslije ovog datuma budu onako držali, smatraće se da su u pobuni protiv države."

Napomena: ova poznata proklamacija o ukidanju ropstva u jednoj državi dopunjena je XIII amandmanom dvije godine kasnije kada je ropstvo i definitivno ukinuto.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

- a) kako se zvao predsjednik i tvorac proklamacije?
Abraham Linkoln
- b) u toku kojeg rata je objavljena proklamacija?
građanski rat u SAD
- c) koje godine je završen rat i usvojen XIII amandman? **1865.**
- d) kako se zove tajna organizacija koja je osnovana nakon završetka rata a koja, između ostalog, nije prihvatila ukidanje ropstva?
Kju Kluks Klan (priznaje se i: KKK)

(4 boda)

17. Pročitaj tekst: "... ne gledamo na liberalizam Pruske već na njenu moć ... Veliki problemi naše epohe ne rješavaju se govorima ni odlukama većine ... nego gvožđem i krvlju."

Napomena: ove riječi izgovorio je poznati političar i predsjednik vlade objašnjavajući namjere koje ima u stvaranju jedne moderne i nove moćne države.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgoore

- a) kako se zvao političar i predsjednik vlade? **Oto fon Bizmark**
- b) koji pruski kralj je bio na čelu Pruske kada su objavljeni ovi planovi?
Viljem I Hoencolern (priznaje se i: Viljem I)
- c) koje godine je proglašeno novo ujedinjeno carstvo nakon Pruske pobjede?
1871.
- d) koja država je prethodno u ratu poražena? **Francuska**
- e) koji vladar se nalazio na čelu poražene države? **Napoleon III**

(5 bodova)

18. Tokom druge polovine XIX vijeka razvio se kulturno-umjetnički pravac realizam. U književnosti realizam je najviše domete ostvario u Rusiji.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši imena i prezimena autora književnih djela

- a) *Revizor* **Nikolaj V. Gogolj**
- b) *Lovčevi zapisi* **Ivan S. Turgenjev**
- c) *Kozaci* **Lav N. Tolstoj**
- d) *Zločin i kazna* **Fjodor M. Dostojevski**

(4 boda)

19. Tvoj zadatak je: nasumično navedene događaje iz Prvog svjetskog rata poređaj hronološkim redosledom upisujući iza rednih brojeva lijeve kolone početna slova ispred navedenih događaja iz desne kolone da dobiješ pravilan niz

1. c	a) bitka na Kolubari
2. a	b) bitka kod Mojkovca
3. b	c) bitka kod Tanenberga
4. e	d) bitka kod Jitlanda
5. d	e) početak njemačke ofanzive na Verdun
6. g	f) mir u Brest-Litovsku
7. f	g) austro-ugarski i njemački proboj kod Kobarida

(6 bodova)

20. Do zavođenja šestojanuarske diktature u Crnoj Gori je djelovalo više političkih partija koje su imale svoje listove kao zvanična partijska glasila.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši nazive partija koje su duže ili kraće vrijeme štampale i objavljivale svoje listove

- a) *Crna Gora* **Narodna radikalna stranka**
- b) *Narodna riječ* **Demokratska stranka**
- c) *Glas naroda* **Savez zemljoradnika**
- d) *Crnogorac* **Crnogorska stranka (priznaje se i: Stranka crnogorskih federalista)**

(4 boda)

21. Tvoj zadatak je: poređaj hronološkim redosledom nasumično date događaje iz Drugog svjetskog rata upisujući na praznim linijama iza rednog broja lijeve kolone početna slova ispred događaja iz desne kolone da dobiješ pravilan niz:

1) g	a) usvajanje Atlantske povelje
2) a	b) napad Japana na Perl Harbor
3) b	c) kapitulacija njemačke 6. armije u Staljingradu
4) f	d) iskrcavanje saveznika na Siciliji
5) c	e) bitka u zalivu Lejte,
6) d	f) osvajanje Krima i Sevastopolja od strane Njemaca
7) e	g) njemački napad na Kraljevinu Jugoslaviju

(6 bodova)

22. Na praznim linijama upiši tačne odgovore:

Krajem 1941. godine na teritoriji Crne Gore formirana je antikomunistička milicija (žandarmerija) koja je bila pod italijanskim pokroviteljstvom a bili su poznati pod nazivom **“krilaši”** (1). Tokom septembra i oktobra 1941. formira se četnička organizacija. Komandu nad trupama u južnoj i centralnoj Crnoj Gori dobio je **major Đorđije Lašić** (2) dok je komandu nad trupama u sjevernoj Crnoj Gori dobio **kapetan Pavle Đurišić** (3).

(3 boda)

23. Na praznim linijama upiši tačne odgovore.

NATO savez je osnovan **1949** (1). Crna Gora je **2017** (2) godine postala članica NATO saveza.

(2 boda)